

Výskumná štúdia NBS 7/2019

Limity rastu ťahaného zahraničnými
investíciami: Analýza dopytu po
digitálnych zručnostiach v domácich a
zahraničných firmách na Slovensku

Jan Drahokoupil, Brian Fabo

© Národná banka Slovenska 2019
research@nbs.sk

Táto publikácia je dostupná na internetovej stránke NBS
<https://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-vyskumu>

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autora a nevyjadrujú
oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

Krátke časti textu, nie viac ako dva odseky, môžu byť citované bez predchádzajúceho
súhlasu autorov, pokiaľ bude úplne uvedený zdroj.

Netechnické zhrnutie

Predložená analýza využíva inovatívnu kombináciu „big data“ analýzy veľkej databázy 1250000 inzerátov uverejnených na stránke profesia.sk v rokoch 2011-2017 a administratívnych dát z registra organizácií. Analyzujeme dopyt po digitálnych zručnostiach v spoločnostiach s domácim a zahraničným vlastníkom. Tento dopyt používame ako indikátor zavádzania inovácií a digitálnych technológií vo firmách aktívnych na Slovensku. Zameriavame sa pritom nielen na vysoko odborné digitálne zručnosti, ako napríklad programovanie, ale aj na základnú znalosť práce s digitálnymi technológiami (tzv. „digitálnu gramotnosť“).

Rastový model Slovenka po páde komunizmu bol z veľkej časti založený na lákaní zahraničných investícií, v mnohých prípadoch s významnou podporou zo strany štátu. Jeden z dôvodov takejto politiky bola nutnosť prekonať technologické zaostávanie slovenskej ekonomiky. Historicky bola táto stratégia pomerne úspešná. Prílev zahraničných investícií skutočne významne prispel k modernizácii slovenskej ekonomiky. Na Slovensku pôsobiace firmy so zahraničným vlastníkom vytvárajú vyššiu pridanú hodnotu a investujú viac do výskumu a vývoja ako domáce spoločnosti. Naša analýza ukazuje, že vo všeobecnosti zahraničné spoločnosti najímajú kvalifikovanejších pracovníkov v porovnaní s firmami s domácim vlastníkom.

Prínos zahraničných investícií má však svoje limity. Zahraničné firmy na Slovensko prenášajú vo veľkej časti aktivity, ktoré sú menej komplexné a generujú nižšiu pridanú hodnotu ako aktivity vykonávané v ich domovských krajinách. Kým historicky aj takýto transfer umožňoval konvergenciu ekonomiky, v súčasnosti zrejme nie je nutne postačujúci na prekonanie „pasce stredného príjmu“ a transformácie slovenskej ekonomiky s dôrazom na inovácie a aktivity s vysokou pridanou hodnotou.

Naša analýza ukazuje, že intenzita dopytu po digitálnych zručnostiach je na porovnateľných pozíciách významne nižšia v spoločnostiach so zahraničných vlastníkov oproti domácim firmám. Tento vzťah platí naprieč celou ekonomikou, s výnimkou manuálnych pozícií v priemysle, pri ktorých je dopyt po rutinných digitálnych zručnostiach vyšší v spoločnostiach so

zahraničným vlastníkom. Naopak, špeciálne v odborných a administratívnych sférach je dopyt po sofistikovaných digitálnych zručnostiach ťahaný najmä firmami s domácim vlastníkom. Doplnková analýza ukazuje, že v týchto pozíciách je v medzinárodných firmách dôraz skôr na zvládnutie cudzích jazykov, najmä angličtiny, zrejme za účelom zapojenia do medzinárodnej deľby práce, v ktorej sú vysoko sofistikované aktivity lokalizované mimo územia Slovenska.

Štruktúra dopytu po digitálnych zručnostiach reflektuje pozíciu Slovenska, ktoré ostáva „montážnou dielňou“, aj keď s výrazným zapojením digitálnych technológií a automatizácie na úrovni výroby. V nevýrobnej sfére je pridaná hodnota vytváraná v spoločnostiach so zahraničným vlastníkom determinovaná skôr participáciou na medzinárodnej deľbe práce.

V súčasnej dobe je už Slovensko integrované do medzinárodných produkčných reťazcov natoľko, že ďalší konvergenčný potenciál zo strany zahraničných investícií je už obmedzený. Potenciál na využitie potenciálu digitalizácie na úrovni vysoko sofistikovaných aktivít majú skôr inovatívne domáce firmy, vrátane start-upov. Tento potenciál je však možné naplniť iba ak tieto firmy budú mať prístup k ľudskému kapitálu, o ktorý súperia s vysoko produktívnymi medzinárodnými firmami. Z hľadiska konvergenencie slovenskej ekonomiky koncentrácia ľudského kapitálu v podporných aktivitách pre medzinárodné produkčné reťazce a jeho nedostatok v potenciálne inovatívnejších domácich firmách zvyšuje riziko uviaznutia v „pasci stredného príjmu“.